

INSTITUTIONEN FÖR
STAD OCH LAND

Naturen och landskapet som arena för integration

**En kartläggning av projekt
och verksamheter 2012–2022**

Katrin Jones Hammarlund, Emma Sahlström, Eva Sandberg & Seema Arora-Jonsson

Institutionen för stad och land

Urban and Rural reports 2026:1

Urban and Rural reports 2026:1

Inom serien publiceras rapporter från följande avdelningar vid institutionen: agrarhistoria, miljökommunikation, landskapsarkitektur, landsbygdsutveckling samt SLU Centrum för naturvägledning.

Syftet med rapportserien *Urban and Rural reports* är att på ett populärvetenskapligt sätt presentera forskning, utbildning och annan pågående verksamhet av intresse vid institutionen för stad och land SLU.

Ansvarig utgivare: Stina Powell

Redaktör: Andrew Butler, docent och universitetslektor i landskapsarkitektur, avdelningen för landskapsarkitektur SLU

Layout: Anni Hoffrén, kommunikatör

Omslagsbild: Matlagning och samtal över en eld ger gemenskap. Naturnära jobb, Ragunda.

Samtliga foton i rapporten är tagna av Katrin Jones Hammarlund.

eISBN: 978-91-85735-71-6

DOI: <https://doi.org/10.54612/a.6vgt29fj3v>

Författarnas ORCID ID:

Emma Sahlström, forskare, avdelningen för landsbygdsutveckling SLU 0000-0001-8162-8323

Seema Arora-Jonsson, professor, avdelningen för landsbygdsutveckling SLU 0000-0002-3841-0027

Rapporten är framtagen inom forskningsprojektet *Migration och Miljöförvaltning: Vägar till Hållbara Landsbygder* finansierat genom medel från Formas — Ett forskningsråd för hållbar utveckling, diarienummer: 2021-02227.

© 2026 Författare och redaktör (CC BY-NC-ND)

Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för stad och land

Postadress: P.O. Box 7012, 750 07 Uppsala

Besöksadress: Ulls väg 27 • **Leveransadress:** Ulls gränd 1

Telefon: +4618671000

Webbaddress: www.slu.se/sol

Sammanfattning

Sedan andra världskriget har Sverige haft stor invandring. Genom olika statliga satsningar stimuleras olika samhällsaktörer till att verka för att invandrare och nya svenskar ska integreras genom en ökad delaktighet i samhället.

Migrationen till landsbygden är viktig för befolkningsutvecklingen särskilt i regioner med stor utflyttning. På landsbygden finns de gröna näringarna som lider brist på arbetskraft och som kan vara ett första steg in på arbetsmarknaden. Naturen och landskapet som är allestädes närvarande på landsbygden erbjuder upplevelser och friluftsliv som kan bidra till integration och inte minst till förbättrad hälsa.

Syftet med den här rapporten är att få en bild av de många integrationsprojekt som har genomförts på Sveriges landsbygder, med naturen och landskapet som arena. Det är första gången en sådan kartläggning genomförs och rapporten bidrar med kunskap om **antalet** projekt som har genomförts och med **vilken finansiering**. Rapporten ger också en bild av **hur** projekten har genomförts, vilka projektägarna är samt vilka målgrupper de ämnar inkludera. Genom offentligt tillgängliga databaser har vi sammanställt ett antal initiativ med de gemensamma nämnarna integration, natur och landsbygder. Resultatet av vår kartläggning visar på två övergripande kategorier av projekt:

1. Jobbskapande åtgärder riktade till invandrare
2. Initiativ för att introducera nyanlända till natur- och friluftslivsaktiviteter.

I båda kategorierna återfinns projekt som finansierats av statliga satsningar, exempelvis inom ramen för landsbygdsprogrammet och naturnära jobb eller lokala satsningar av ideella aktörer med hjälp av medel från Naturvårdsverket, Svenskt Friluftsliv och Allmänna arvsfonden. De senare har genomförts genom kombinationer av aktörer som kommuner, föreningsliv och ibland även privata aktörer. Vi tycker oss se att särskilt två aspekter är viktiga för integrationsinsatserna: Hur lång tid projektet/verksamheten pågår; ii) antalet aktörer som ingår i genomförandet, ju fler desto större nätverk för deltagarna.

I rapporten pekar vi även mot frågor för framtida forskning, exempelvis:

1. Bidrar projekten till integration av nyanlända?
2. Vilken effekt hade projekten på lokalsamhället?
3. Vilka lärdomar har man dragit från projekten?

Nyckelord: integration, natur, friluftsliv, landsbygdsutveckling

Summary

Since World War II, Sweden has experienced significant immigration. Through various governmental initiatives, societal actors have been encouraged to facilitate for immigrants to integrate by becoming more actively involved in society. Migration to rural areas is important for population development, especially in regions where the population is decreasing. The green industries in rural areas face a shortage of labor, but can be a first step into the labor market. Nature and the landscape, ever-present in the countryside, provide opportunities for outdoor activities and experiences that can contribute to integration and improved health.

The purpose of this report is to provide an overview of the many integration projects that have been carried out in rural areas across Sweden, using nature and the landscape as a setting. This is the first time such a survey has been conducted, and the report contributes knowledge about the number of projects and their sources of funding. The report also gives insight about the projects' implementation, project owners and target groups. By using publicly available databases, we have compiled initiatives with the common themes of integration, nature, and rural areas. The results show two overarching categories of projects:

1. Job-creation initiatives targeting immigrants
2. Initiatives that introduce newly arrived migrants to nature and outdoor recreation activities. In both categories, we found projects funded by government initiatives, e.g. through the Rural Development Programme and the ›Nature-based Jobs‹ initiative, as well as local initiatives by non-profit actors with funding from the Swedish Environmental Protection Agency, Swedish outdoor life association, and the General Heritage Fund. We find that two aspects are particularly important for integration efforts: (i) the duration of the project or activity, and (ii) the number of actors involved in implementation – the more actors, the larger the network for participants.

The report also highlights questions for future research, such as:

1. Do the projects contribute to the integration of newly arrived migrants?
2. What effect did the projects have on the local community?
3. What lessons have been learned from the projects?

Keywords: integration, nature, outdoor recreation, rural development

Förord

Sverige står inför två sammanflätade utmaningar: hur vi skapar verklig integration och hur vi stärker våra landsbygder i en tid av demografiska, sociala och ekologiska omställningar. I dessa rörelser finns ofta en bortglömd resurs – naturen och landskapet som vardagsarena för möten, arbete, lärande och tillhörighet. Den här rapporten visar att naturen inte bara är en plats för rekreation eller biologisk mångfald, utan också en arena där samhällsrelationer formas, språk tränas, nätverk byggs och framtidstro växer fram. Här sker integration i praktiken – i gemensamt arbete med marker och skogar, runt eldar och fikabord, längs leder och i odlingar. Den sker inte genom styrdokument utan genom delade erfarenheter. Det här är en rapport om de människor på svenska landsbygden som såg tillskottet i befolkningen som en chans att skapa något. Integrera sig med det nya och få kraft att genomföra idéer och sammanföra människor med platser som annars hotades så starkt av att glömmas bort.

Samtidigt pekar kartläggningen på något större än enskilda projekt: ett omfattande men fragmenterat landskap av initiativ som ofta drivs av eldsjälar, kortsiktiga medel och tillfälliga samarbeten. Engagemanget är stort, men strukturerna för långsiktighet, lärande och spridning är fortfarande svaga. Här finns en risk att viktig kunskap, metoder och relationer försvinner när projekten avslutas – trots att behoven kvarstår eller till och med växer.

Vi hoppas att denna rapport inte bara ska läsas som en dokumentation av det som varit, utan som ett inspel i en bredare diskussion

om framtiden. Vad krävs för att naturbaserad integration inte ska vara undantag utan en självklar del av både integrations- och landsbygdspolitiken? Hur kan fler aktörer, från civilsamhälle till myndigheter och näringsliv, ta gemensamt ansvar för att bygga långsiktiga strukturer som överlever projektlogiken?

Om vi menar allvar med både integration och hållbar landsbygdsutveckling behöver vi också ta naturens roll på allvar – inte bara som resurs, utan som relation. Det är vår förhoppning att denna kartläggning ska inspirera fler att se möjligheterna, våga samverka över sektorsgränser och bidra till att naturen blir en gemensam framtidsarena för alla som kallar Sverige sitt hem.

Vi är glada över att den rapport du nu ska läsa har tagits fram för att informera dig om vad som har gjorts inom detta område runt om i Sverige. Det är viktigt att bättre förstå möjligheterna och effekterna när det gäller integration. Och vad är bättre än att använda Sveriges landsbygd för att föra människor närmare varandra och stärka det lokala samhället? Är inte det själva målet med integration?

*Mohammed Ahmadi, flerspråkig vägledare på
Upplandsstiftelsen*

*Karin Olsson, trädgårdsmästare och lärare inom
odling, trädgård och ekologi, entreprenör Café
Himlen är blå som en apelsin*

*Peter Ladan, projektledare Geopark Indalsälven
– Naturnära Jobbprojekt*

Författare

Katrin Jones Hammarlund, projektledare vid SLU Centrum för naturvägledning, institutionen för stad och land, Sveriges lantbruksuniversitet (–2026).

Emma Sahlström, doktorand vid avdelningen för landsbygdsutveckling, institutionen för stad och land, Sveriges lantbruksuniversitet.

Eva Sandberg, föreståndare för SLU Centrum för naturvägledning, institutionen för stad och land, Sveriges lantbruksuniversitet.

Seema Arora-Jonsson, professor vid avdelningen för landsbygdsutveckling, institutionen för stad och land, Sveriges lantbruksuniversitet. Projektledare för projektet, *Migration och Miljöförvaltning: Vägar till Hållbara Landsbygder*.

Tack också till:

Åse Ahlstrand, som skrivit rapporten *Naturbaserad integration genom friluftsliv och naturvägledning*, som den här fördjupade analysen är baserad på.

Jan Amcoff, professor vid Kulturgeografiska institutionen, Uppsala universitet som bidragit med kloka inspel och kommentarer under framtagandet av den här kartläggningen.

Innehåll

1. Inledning.....	8
2. Migration, landsbygd och naturvård – tre policyområden.....	10
Migration och integration	10
Landsbygdsutveckling	11
Naturvård och friluftsliv	11
3. Metod och material	13
4. Resultat.....	14
Arbetsskapande projekt	14
Natur- och friluftslivsprojekt	16
5. Förankring, delaktighet, långsiktighet	19
Arbetsskapande projekt	19
Projekt inom natur och friluftsliv	19
6. Reflektioner och frågor att ta vidare	22
7. Forskning och utveckling framåt	24
Epilog: Två berättelser från landsbygden.....	25
Referenser	28
Bilaga 1	29
Beskrivning av bidragsgivarna	29

1. Inledning

– Det här är gräs! Hemma i Somalia kallar vi allt det som är grönt för gräs. Men här i Sverige har ni namn för allt. Blåbärsris, lingonris, ljung, mossor – det är grönt men det har olika namn här.

Vi är en grupp som står i regnet uppe på Prästberget i Hammarstrand i Jämtland. Kvinnan som utbrister detta ingår i satsningen naturnära jobb. Hon och hennes kollegor får under tre dagar lära sig mer om naturvägledning — det vill säga kommunikation om natur i natur.

Naturnära jobb är en regeringssatsning inom de gröna näringarna för personer som står långt från arbetsmarknaden, en integrationssatsning som vi i den här rapporten har kartlagt tillsammans med andra satsningar där integrationsåtgärder inom natur, friluftsliv och gröna näringar på landsbygden står i fokus. Satsningar med medel från Landsbygdsprogrammet, Tillväxtverket, Naturvårdsverket (LONA och Information om allemansrätten), Svenskt Friluftsliv och Allmänna arvsfonden.

Sedan 2023 pågår forskningsprojektet *Migration och miljöförvaltning — vägar till hållbara landsbygder* vid institutionen för stad och land, SLU. Den här kartläggningen är en del av projektet och tas fram i samarbete mellan SLU Centrum för naturvägledning och avdelningen för landsbygdsutveckling SLU. Vår samlade erfarenhet gav vid handen att det genomförs många integrationsprojekt runtom i Sverige inom områdena natur, friluftsliv och gröna näringar, men att en mer samlad bild över

dess satsningar saknas. Ambitionen med den här kartläggningen är att bättre förstå de många olika projekt som syftar till integration och hållbar utveckling.

Oavsett om det handlar om arbetsinriktade insatser inom gröna näringar eller kommunernas och civilsamhällets ambitioner att inkludera nya svenskar i naturen och friluftslivets gemenskap så är det tydligt att de verksamheter och projekt vi beskriver i den här rapporten har lett till möten mellan människor, till möten med natur och till ny kunskap om naturbruk och naturrelationer.

Till exempel upptäckten att »gräs« kan ha många namn.

I rapporten kartlägger vi integrationsåtgärder som har genomförts både av offentlig och av ideell sektor runt om i landet. Rekreation och friluftsliv i naturen har setts som vägar för integration i det bredare samhället (Moshtat 2007, Pitkänen et.al. 2017). Anställning inom natur och gröna näringar har setts som ett steg in på arbetsmarknaden samtidigt som det bistår med arbetskraft i sektorer som har haft brist på just sådan (Regeringen, 2017). Genom att kartlägga initiativ och projekt inom ramen för både fritid och arbete tar vi ett helhetsgrepp på hur naturen kan vara en arena både för integration och för landsbygdsutveckling.

Många av de initiativ vi studerar i den här rapporten har kommit till genom att finansiering från olika policyområden, framför allt inom ramen för migration, landsbygdsutveckling och naturvårds-

och friluftspolitik. Det är framför allt två metoder av integration som lyfts fram i politiken och även i projekten vi studerar – arbetsskapande projekt och natur- och friluftslivsprojekt.

I den här kartläggningen ämnar vi därmed förstå hur många och var sådana initiativ har genomförts, vilka finansiärerna, genomförarna och målgrupperna är, samt

vilka metoder man använder. Vi granskar även till viss del vilka resultat av projekten som kan utläsas och blickar framåt mot frågor vi anser bör belysas mer.

Vi avslutar rapporten med två berättelser från landsbygden där Karin Olsson och Peter Laban berättar om sina erfarenheter av att driva integrationsprojekt på landsbygden.

2. Migration, landsbygd och naturvård – tre policyområden

Om man vill komma in i svenska samhället så är naturen det bästa sättet. Jag gick kursen Prova på att bli naturguide. Då väcktes intresset för naturen. Allt handlar om nyfikenhet och trygghet. Om jag inte känner mig trygg så kommer jag inte att gå ut. Nu kan jag läsa naturen bättre och känner mig tryggare.
(Deltagare LONA-projekt Örebro län)

Migration och integration

Sverige har haft en stor invandring sedan andra världskriget. Invandringen har fluktuerat över åren beroende på hur den politiska situationen har sett ut i olika delar av världen (Reg. 1997/98:16). I slutet på 1990-talet sker en reform där man går från invandringspolitik till integrationspolitik (Reg. 1997/98:16). Politikens mål blir »lika rättigheter och möjligheter för alla» och integrationsarbetet fokuserar på stöd till individers försörjning och delaktighet i samhället. Att snabbt komma ut i arbete ses som viktigt för integrationen. Vidare vill man stimulera olika samhällsaktörer att medverka till integrationsarbetet.

I mitten av 00-talet börjar Socialstyrelsen uppmärksamma vikten av det civila

samhällets insatser för integrationsarbetet. Man konstaterar att det inom civilsamhället sker ett omfattande och betydelsefullt arbete som väl kan komplettera statliga satsningar inom integrationsområdet (Socialstyrelsen, 2008). Ideella organisationer anordnar aktiviteter, erbjuder mötesplatser, fungerar som en viktig arena för sociala nätverk och dessutom som länk till svenska samhället (Socialstyrelsen 2008). År 2010 antas propositionen *En politik för det civila samhället* (prop. 2009/10:55) som innebär att staten ser ideella organisationer som viktiga aktörer i integrationsarbetet. Staten avsätter medel till civilsamhället för deras arbete med integration.

I skrivande stund genomgår Sveriges migrationspolitik ett »paradigmskifte» (Regeringen 2024:1). Reformen inom både migrations- och integrationspolitik lägger större vikt vid tillfälliga uppehållstillstånd för asylsökande med införande av krav för att erhålla permanent uppehållstillstånd (Regeringen, 2020). Integrationspolitiken beskrivs som en »dynamisk, långsiktig och två-vägsprocess», men lägger ökat krav på den individuella personens skyldighet att integreras i samhället (SOU 2024:12). Samtidigt beskrivs fortfarande behovet av »naturliga mötesplatser» för att integration ska lyckas,

där särskilt civilsamhället beskrivs spela en viktig roll.

Landsbygds-utveckling

Det finns många förståelser av vad landsbygd är. Ofta definieras landsbygden relationellt gentemot staden, det vill säga att landsbygd är det som inte är stad. Ett viktigt dokument för landsbygdernas politiska utveckling i Sverige är den proposition som regeringen lade fram 2017, *En sammanhållen politik för Sveriges Landsbygder* (Regeringen 2017). Det övergripande målet med propositionen är »en livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd som leder till en långsiktig hållbar utveckling i hela landet« (s. 19). I propositionen betonas landsbygders olika fysiska och demografiska förutsättningar och landsbygdernas roll i den hållbara utvecklingen.

I regeringens proposition diskuteras migration och integration i relation till mottagandet av nyanlända som för många landsbygdskommuner innebär nytillskott i befolkningsutvecklingen. Propositionen konstaterar att för att nyanlända ska välja att bo kvar i de landsbygdsorter där de blir placerade krävs jobbskapande insatser, men även bostäder, praktikplatser och bra kommunikationer.

Naturen och de gröna näringarna som en arena för integration och jobbskapande har länge varit en länk mellan migration och Sveriges landsbygder. Redan 2008 publicerades en offentlig utredning, »mångfald som möjlighet« (SOU 2008:56), där invandring formuleras

som en möjlighet att möta den negativa befolkningsutveckling som finns på många håll på landsbygden och samtidigt bidra med ny arbetskraft inom de gröna näringarna. Samtidigt lyfts jordbruket och skogsbruket fram som vägar in på den svenska arbetsmarknaden.

Naturvård och friluftsliv

2001 publicerades regeringens skrivelse *En samlad naturvårdspolitik* (Regeringen 2001). Skrivelsen konstaterar att det är viktigt att se till att tillgängligheten till naturen är densamma oavsett bakgrund (s. 23), men även att ta reda på hur »nya svenskar« ser på naturen och vilka »förväntningar och visioner de kan ha kring vårt framtida landskap och natur« (s. 50). I samma skrivelse lyfts det nya program kring lokala naturvårdsprojekt fram som sedermera blir den Lokala naturvårdssatsningen (LONA) som förvaltas av Naturvårdsverket. En stor del av de projekt som granskats inför den här rapporten har fått medel från just LONA.

Naturvården och friluftslivet är två politiska områden som står nära varandra. 2012 publicerades skrivelsen *Mål för friluftspolitiken* (Regeringen 2012). Målet är att utveckla naturupplevelser, välmående, social inkludering och ökad kunskap om natur och miljö. Friluftslivet beskrivs som den sociala dimensionen av naturvård, vilken handlar om att »skapa kunskap, förståelse och engagemang för värdet av en god miljö« (s. 4). Naturvården och friluftslivet är därmed sammanknutna av människors rättigheter och skyldigheter i och gentemot naturen.

Skrivelsen från 2012 formulerar

tio mål för friluftspolitiken, varav ett är att göra naturen tillgänglig för alla. Människors olika behov, exempelvis i fråga om ålder, bakgrund, språk- och funktionsförmåga påverkar möjligheter att vistas i naturen. Inom målet om samverkan och engagemang omnämns integrationfrågor. Målet konstaterar att »Ett mål för friluftslivspolitiken bör vara ett starkt engagemang och samverkan där personligt och ideellt engagemang står i centrum. Organisationerna bör i högre grad än i dag samverka« (s. 12). Engagemanget hos föreningslivet beskrivs som centralt i att

tillgängliggöra naturen för alla.

Naturupplevelser och friluftsliv beskrivs som viktiga delar av den svenska välfärden och kulturen, därmed också en viktig del av integrationen. Även inom naturvårdspolicys har naturen som arena för integration lyfts fram.

Som en effekt av att integration är en viktig del i både »En samlad naturvårdspolitik« och »Mål för friluftspolitiken« börjar vi 2004 se ett ökat antal projekt och verksamheter där integrationsinsatser sker inom områdena natur, friluftsliv och gröna näringar.

SAMARBETE MED ATT SPÄNTA VED PÅ TRÄFFEN »LÅT MÅNGA BLOMMOR BLOMMA« DÄR AKTÖRER SOM ARBETAR MED NATURBASERAD INTEGRATION TRÄFFADES FÖR ATT UTBYTA ERFARENHETER.

3. Metod och material

I kartläggningen har vi inkluderat regeringssatsningar och projekt med syfte att bidra till ökad integration. Vi har avgränsat oss till att titta på satsningar och projekt som genomförs på landsbygden och där naturen, friluftslivet och gröna näringar står i fokus.

Utgångspunkten har varit offentligt tillgängliga databaser hos finansörer som stöttat verksamheter och projekt genomförda mellan 2012 och 2022 inom de gröna näringarna, av civila samhället och/eller av kommuner. Vi har tittat på antingen sammanfattningar av projekt, projektansökningar eller projektrapporter. Vi har också granskat Skogsstyrelsens rapport (2022) om genomförande och resultat av regeringssatsningen *Naturnära jobb*.

Sökorden som användes i databaserna var *integration, nyanlända, invandrare*.

Efter det att sökningen var klar valdes projekt och verksamheter ut baserat på om de i någon form var relaterade till natur, friluftsliv eller gröna näringar och där integration var huvudsyftet.

Granskade projekt relaterade till nedanstående källor (siffran efter källan anger hur många projekt vi hittade):

- Jordbruksverket och Tillväxtverket (Landsbygdsprogrammet och Lokalt ledd utveckling): 36 projekt

- Skogsstyrelsen (Naturnära jobb), regeringssatsning som pågick över hela landet. Resultatet redovisas i en rapport som vi tagit del av.
- Naturvårdsverket, Lokala naturvårdssatsningen, LONA, 41 projekt
- Naturvårdsverket, Bidrag för att informera om allemansrätten, 9 projekt
- Svenskt Friluftsliv, 19 projekt
- Allmänna Arvsfonden, 5 projekt

Frågeställningarna när projekten analyserades:

- Vilka är insatsernas syfte?
- Vilka aktörer driver insatserna?
- Finner vi några gemensamma nämnare?

Generellt ser vi två olika sorters projekt, men en del projekt skulle kunna passa i båda kategorierna:

1. Projekt med syfte att skapa jobb för nyanlända invandrare^{1,2} samtidigt som de täcker upp bristen på arbetskraft som finns inom de gröna näringarna.
2. Projekt som genomförs av civila samhället, av kommuner eller av flera organisationer i samverkan som oftast har som syfte att introducera nyanlända invandrare till den lokala naturen och det lokala friluftslivet.

¹ De flesta projekten har som huvudmålgrupp Nyanlända invandrare, men flera projekt riktar sig även till personer långt från arbetsmarkanden och personer som bor i socioekonomiskt utsatta omåden.

² Nyanlända invandrare är den term som används av myndigheter och omfattar personer som är nyanlända till Sverige vilket kan räknas vara upp till två år (Regeringen 2000).

4. Resultat

Arbetsskapande projekt

Bidragsgivare: Jordbruksverket, Tillväxtverket, Landsbygdsprogrammet, Lokalt ledd utveckling, Regeringen (*Naturnära jobb*).

Genomförare: Landsbygdsnätverket, Hushållningssällskapen, Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Skogssällskapet, Skogsstyrelsen med flera (*Naturnära jobb*).

Inom de gröna näringarna finns idag en brist på arbetskraft samtidigt som det sker en stor invandring till Sverige, särskilt efter 2015. De nya svenskarna ses som en viktig resurs för att fylla det behov av arbetskraft som finns. Man ser en win-win-situation där invandrarna snabbt kan komma ut i arbetslivet genom utbildning inom skog, lantbruk och trädgård (Regeringsbeslut 2015).

De projekt som är relevanta för den här rapporten handlar till exempel om jordbruk, trädgård, rennäring, skogsbruk, utveckling och skapande av nya småföretag och arbetstillfällen samt att främja lokal utveckling på landsbygden. Den främsta målgruppen för utbildnings- och jobbinsatser inom gröna näringar är nyanlända invandrare. Inom regeringssatsningen *Naturnära jobb* inkluderas även personer som står långt från arbetsmarknaden.

Projekten har som syfte att öka deltagarnas möjlighet till egen försörjning och handlar till exempel om att prova på arbete på ett lantbruk med fokus på odling, hantverk, caféverksamhet och andra sysselsättningar kring gården. Vi ser även att det inom Landsbygdsprogrammet och även inom Leader finns exempel där projekt söks som fortsättningsprojekt eller som komplettering till projekt som sökt från andra finansieringskällor (till exempel Dorotea som också fått LONA-medel). Det visar att även om de flesta projekt är avgränsade till mindre insatser, eller som avslutas efter projekttidens slut, så har vissa försökt skapa långsiktighet genom nya projektansökningar.

Tillväxtverket initierade satsningen *Snabbare integration 2015*, som finansierade förstudier och pilotprojekt med syfte att hitta vägar för nyanlända att starta egna företag och hitta sysselsättning och jobb. Relevanta projekt under den satsningen inkluderar: *Grön i Sala*, *LRF – Praktik för integration inom gröna näringar*, *Mångfaldens matland i Kronoberg*, *Mångfaldsmat Orust*, *Grön Gemenskap i Skaraborg*.

Beskrivning av genomförarna och exempel på projekt

Här beskriver vi kort vilka genomförarna är under rubriken »Arbetsskapande projekt« och nämner några projekt.

Landsbygdsnätverket

Landsbygdsnätverket tillsatte 2019–2020 *Arbetsgruppen för nyanländas integrering*, bland annat med syfte att öka samverkan mellan svenskt föreningsliv och etniska föreningar, öka kunskapen om hur det är att bo och verka på landsbygden, öka antalet nyanlända som utbildar sig inom de gröna näringarna (Landsbygdsnätverket).

Redan innan dess arbetade man på olika sätt med nyanlända och landsbygd genom pilotprojekt, seminarier, rapporter och andra former av informationsspridning. Andra insatser som Landsbygdsnätverket har drivit har kretsat kring att sprida information till nyanlända om möjligheten till arbete inom de gröna näringarna. Här har samarbetet skett med Naturbruksskolorna.

Hushållningssällskapen

Hushållningssällskapen har bedrivit projekt både själva och i samverkan med andra aktörer. Hushållningssällskapet Väst genomförde redan 2007–2009 projektet *Grön integration på landsbygden*. Åren 2013–2014 startade Hushållningssällskapen konceptet/projektet *Grön Arena* vilket bygger på »utveckling av gårdar som erbjuder tjänster inom social omsorg, skola och hälsoområden». Konceptet blev en integrerad del inom verksamheten och i den sista perioden som finansierades av landsbygdsprogrammet drevs projektet *Försteg Framsteg Framgång – Grön Arena* som verktyg i integrationsarbetet.

Hushållningssällskapen har, tillsammans med andra aktörer, drivit projektet *Train the trainer – landsbygden med andra ögon* med syfte att genom en bred samverkan skapa möjligheter för nyanlända att skapa kontakter inom landsbygdens näringsliv för ökade

chanser till jobb. Projektet drevs 2017–2021.

Projektet *Attraktionskraft Naturbruk – ett samverkansprojekt med fokus på informationsspridning och integration* har finansierats inom landsbygdsprogrammet och drivs av Naturbruksskolorna tillsammans med Hushållningssällskapen (och samverkar även med arbetsförmedlingen, invandrarföreningar och SLU).

Andra relevanta initiativ inkluderar projekten: *Integration genom odling* (2016–2018) där Hushållningssällskapet Skåne beviljades medel från Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien för att driva projekt på Stockeboda flyktingförläggning; *Mat, måltid och inkludering* (2017) drevs av Region Halland och syftade till att skapa mötesplatser för nysvenska kvinnor och landsbygdsföretagande kvinnor; *Det Naturliga Steget – Med naturen som dörröppnare!* (2013) som genomfördes i Råneå kommun av Hushållningssällskapet.

Lantbrukarnas riksförbund (LRF)

LRF drev *Nya Nätverk* med finansiering av Tillväxtverket och Arbetsförmedlingen mellan åren 2018 och 2021. Det här tycks vara LRF:s största satsning på integrationsarbete, och syftet var att »sammanföra företagare med behov av arbetskraft med jobbförmedlare och utbildare i så kallade nätverksmöten». Under projektiden genomfördes 461 möten i 260 kommuner. I projektets slutrapport beskriver man att projektet har bidragit till att cirka 600 personer kommit i anställning. Konceptet lever vidare genom olika »steg-för-steg-guider» genom intervjuer/filmer med gårdar som har medverkat.

Skogssällskapet

Skogsvana och allemansrätt på nysvenska är ett projekt som startade 2016 och drevs av Skogssällskapet i samarbete med Stiftelsen Skånska Landskap. Projektets syfte var att »erbjuda nysvenskar upplevelser i den svenska naturen med allemansrätten som grund». Projektet fortsatte sedan i uppföljningen *Naturen som arena för integration* som löpte 2017–2020. Det senare projektet är resultatet av regeringsuppdraget *Naturnära jobb* som beskrivs nedan. Inom *Naturen som arena* har man bland annat tagit fram introduktionskurser för SFI-utbildningar och genomfört många turer i naturen och seminarier på temat.

Naturnära jobb

Mellan 2020 och 2022 pågick regeringssatsningen *Naturnära jobb*, en satsning för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden, bland annat nyanlända invandrare. Syftet var att öka deltagarnas anställningsbarhet. Ansvariga för genomförandet var Skogsstyrelsen tillsammans med Arbetsförmedlingen, länsstyrelserna, Naturvårdsverket och Sveriges geologiska undersökning.

Deltagarna i satsningen anställdes av Skogsstyrelsen på regional nivå under ett år och fick bland annat arbeta med att lära sig naturvård, röjning, inventeringar, snickeri, bekämpning av invasiva arter, rusta upp leder och rastplatser. Målet var att deltagarna skulle bli anställningsbara på den ordinarie arbetsmarknaden, påbörja utbildning eller starta eget företag – gärna inom de gröna näringarna. Enligt den rapport som Skogsstyrelsen tog fram 2022 var uppdraget positivt med betydande nytta för framför allt individen, men också för lokalsamhället (Skogsstyrelsen 2022).

I samma rapport uppges att 40 % av deltagarna gått till jobb eller utbildning efter avslutad anställning. Det framgår dock inte i uppföljningen hur många av dessa som har utländsk bakgrund.

Natur- och friluftslivsprojekt

Bidragsgivare: Naturvårdsverket, Svenskt Friluftsliv och Allmänna arvsfonden.

Genomförare: Kommuner, ideella natur-, miljö- och friluftslivsorganisationer, studieförbund.

Lokalt samverkar ofta civilsamhället och kommunerna i integrationsarbetet (Socialstyrelsen 2008). I den här rapporten har vi studerat projekt med fokus på natur och friluftsliv som drivs av ideella natur- och friluftslivsorganisationer eller kommunen, enskilt eller i samarbete.

Många projekt har fokus på friluftslivsaktiviteter, att få uppleva och lära sig mer om svensk natur eller att ställa i ordning en plats i naturen tillsammans. Det övergripande syftet i alla projekt är att förbättra integrationsarbetet genom gemensamma naturupplevelser. Projekten ämnar sprida kunskap, intresse och engagemang för natur och miljö hos nyanlända. Aktiviteterna i projekten ska bidra till att skapa trygghet och hemkänsla i naturen samt till aktiv fritid och bättre hälsa. Det finns en bärande idé om naturen som stärkande, som mötesplats och som en arena för lärande (Ahlstrand, 2023). Man betonar vikten av att uppmärksamma och höja kunskapen om allemansrätten för nya svenskar.

Målgrupperna är nyanlända invandrare, ensamkommande flyktingbarn, SFI-

studenter, asylsökande, långtidsarbetslösa med bristande språkkunskaper och personer i socioekonomiskt utsatta områden. Allmänna Arvsfonden har därutöver ett tydligt fokus på barn, unga, äldre och personer med funktionsnedsättning.

Beskrivning av bidragsgivare och exempel på projekt

Till skillnad från beskrivningen under rubriken »Arbetskapskapande projekt« beskriver vi här i stället bidragsgivarna och nämner några projekt eftersom genomförarna är så många så att det blir svårt att benämna dem en och en.

Naturvårdsverket, Lokala naturvårdssatsningen – LONA

LONA, den lokala naturvårdssatsningen, har administrerats av Naturvårdsverket och har varit ett viktigt verktyg för att bevara, stärka och tillgängliggöra naturen och friluftslivet lokalt. Projekten bygger på ett lokalt engagemang liksom allas rätt att delta på lika villkor i samhället.

När denna rapport skrivs 2025 har regeringen dragit in anslaget för nya LONA-projekt, utöver det som gäller restaurering av våtmarker. Det här sker på grund av minskade medel i regeringens budget till åtgärder för värdefull natur.

De flesta integrationsprojekt som fått LONA-bidrag bygger på aktiviteter i naturen som ordnas för nyanlända eller svenskar med utländsk bakgrund. Det finns också ett antal projekt som syftar till att utbilda eller fortbilda personer inom naturvägledning och utomhuspedagogik. Ett par projekt handlar om information på flera språk för att tillgängliggöra platser eller vandringsleder. Det finns även projekt där naturvårdsinsatser genomförs tillsammans

med nyanlända för att skapa mötesplatser eller jobbtillfällen.

Exempel på projekt:

- *Natur för alla*, Dorotea. Genomförare kommunen och SFI
- *Naturlyftet*, Ockelbo, Sandviken, kommunen
- *Naturlig integration*: Det finns många projekt under namnet Naturlig integration. Det första genomfördes i Sundsvall och andra kommuner har tagit efter. Modellen bygger till stor del på att erbjuda prova-på- aktiviteter i naturen. Åre drev Naturlig integration under 10 år (2014–2024) och blivit en integrerad del kommunens verksamhet. Samarbetsprojekt mellan kommunen, SFI, Campus Åre och lokala företag
- *Naturlig integration Sundsvall*, kommunen och föreningar i samverkan.
- *Utbilda för långsiktig integration*, Örebro. Kommunen, Naturskyddsföreningen, Studieförbundet
- *Naturinformation för invandrare och nyanlända medborgare*, Vindeln.

Svenskt Friluftsliv

Svenskt Friluftsliv företräder 27 ideella friluftsförbund, som verkar på nationell nivå. Uppgiften är att stärka friluftslivet genom att värna allemansrätten, stärka den långsiktiga finansieringen för friluftsförbunden samt höja friluftslivets status i samhället. Målet är att fler människor ska ha möjlighet att utöva ett aktivt friluftsliv, idag och i framtiden.

I kartläggningen listas projekt under respektive organisation som fått verksamhetsbidrag från Svenskt Friluftsliv år 2013–2021. När vi söker i projektdatabasen på de olika sökorden finns fram till

verksamhetsåret 2016 endast ett par träffar. Mellan 2016 och 2019 görs en särskild satsning på inkludering med utevistelse för barn och unga, naturkontakt, fysisk aktivitet, mångfald och integration. Anslaget till Svenskt Friluftsliv ökades i enlighet med beslut från regeringens proposition *En politik för det civila samhället* (2009/10:55). Det i sin tur resulterade i att flera ideella organisationer med friluftsliv som fokus satsade på verksamhet med fokus på nyanlända eller nya svenskar.

De organisationer som fått stöd för integrationsprojekt är Friluftsfrämjandet, STF, Naturskyddsföreningen, Cykelfrämjandet, Svenska Klätterförbundet, Scouterna, Sportfiskarna, Svenska Jägareförbundet, Svenska Kanotförbundet, Förbundet Skog och Ungdom, Svenska Frisksportförbundet, Riksförbundet Sveriges 4H och Sveriges Hembygdsförbund.

Bland projekt som genomförts kan nämnas:

- *Meningsfull väntan*, Friluftsfrämjandet
- *Scouterna för alla*, Scouterna
- *Schysst sommar och vinter*, Naturskyddsföreningen
- *Verksamhet för alla*, 4H
- *Frihet på cykel*, Cykelfrämjandet

Allmänna arvsfonden

Allmänna arvsfonden är en svensk statlig fond, dit medel tillfaller från de dödsbon som inte har några arvingar. Föreningar och andra ideella organisationer kan söka projektstöd ur fonden. I Allmänna arvsfondens databas får vi träffar på

sex projekt med de ramar vi satt. De integrationsprojekt som har fokus på natur och friluftsliv handlar om gemensamma aktiviteter i naturen, simkunnighet, stadsodling och en utbildningsmodell i natur och ledarskap.

Bland projekt som genomförts kan nämnas:

- *Skogskompisar*, Förbundet Skog och Ungdom
- *Integration och hållbar utveckling genom aktivt friluftsliv*, Miljöverkstan Flaten
- *Let's get out*, Friluftsfrämjandet Region Mitt

Naturvårdsverket – bidrag för att informera om allemansrätten

Naturvårdsverket fördelar medel för att sprida kunskap om allemansrätten. Bidraget har delats ut år 2017, 2018, 2020 och 2022. Det kan sökas av etablerade ideella organisationer som arbetar med natur-, miljö- eller friluftslivsfrågor. Nya svenskar är en målgrupp som prioriteras.

Bland projekt som genomförts kan nämnas:

- *Allemansrätten för SFI-elever*
 - Naturskyddsföreningen Stockholms län
 - Stiftelsen Rovdjurscentret De 5 stora
 - Friluftsfrämjandet Uppsala
- *Integration med tema allemansrätt*, Kultorum Gävle
- *Allemansrätten för unga*, Håll Sverige Rent.

5. Förankring, delaktighet, långsiktighet

Arbetsknapande projekt

Det är inte enbart brist på arbetskraft inom de gröna näringarna som motiverar att vända sig till nya svenskar. Syftet har också varit att utveckla sektorn på flera olika sätt. Flera projekt i landsbygdsprogrammet syftar specifikt till att nå nyanlända med erfarenhet och intresse inom odling. Det kan handla om att skapa erfarenhetsutbyte mellan gamla och nya livsmedelsproducenter:

Genom erfarenhetsutbyte mellan nyanlända och erfarna halländska primär- och livsmedelsproducenter stärka den halländska livsmedelsproduktionen,

Här kommer personerna som ingår i etableringsprogrammet kunna bidra med sin kunskap, t.ex. genom odlingserfarenheter från andra kulturer. Även här ska det bli en levande mix och ett möte av gamla traditioner och nya tekniker.

Det kan också handla om att utveckla förädling, eller framtagande av nya grödor. Eller nå dem som har ett specifikt intresse.

Framtagande av förslag på lämpliga grönsaker, gärna nya/ovanliga för oss i Sverige men kända för våra nysvenskar.

Resursen är nyanlända som har intresse och viss bakgrund av växtodling och animalieproduktion.

Personer som har hållit på med biodling i sina hemländer och nu vill lära sig hur svensk biodling fungerar. Samtidigt har de kunskap med sig från sina länder som vi kan ta tillvara och lära oss av.

Som exempel inom satsningen *Naturnära jobb* kan nämnas Ragunda kommun och den nybildade Geopark Indalsälven AB, där deltagarnas insatser varit betydelsefulla i utformningen av geoparken. De har röjt fram geologiskt viktiga platser och byggt skyltar, leder, bänkar och bord för att underlätta för besökare. Inom samma satsning genomförde SLU Centrum för naturvägledning 2021 och 2022 kurser på sex ställen runt om i landet, bland annat i Ragunda. Kursen gick ut på att introducera deltagarna för naturvägledning och att fånga upp personer med intresse för att kommunicera med besökare om naturen och landskapet.

Projekt inom natur och friluftsliv

Med de parametrar som vi valt ut för kartläggningen av projekten så ser vi att de vanligaste projekten som genomförts under denna rubrik har som syfte att introducera nyanlända till svensk natur. Vilket är naturligt då många av projekten genomförs

av lokala natur- och friluftsförbund med uttalat syfte att öka intresset för och sprida kunskapen om den svenska naturen. Även de kommuner som faller under den här rubriken har ofta kommunekologen eller liknande inom natur och friluftsliv som ansvarig genomförare.

I projekten får deltagarna möjlighet att prova på olika aktiviteter i sin närmiljö och lära genom att uppleva och delta. De får testa på fiske, bär- och svamplockning, skidåkning, vandring, camping, matlagning utomhus, i kombination med kunskap om allemansrätt och besök på friluftsmuseer.

I kartläggningen ser man en viss förändring i projekten över tid. Projekten från 2012–2016 är mer inriktade på att »lära ut« hur man »ska« göra och »ska« vara i den svenska naturen. Projekten betonar ofta skillnaden i natursyn och förhållande till friluftsliv mellan svenskar och invandrare. Det är projekt som ordnas för »de andra«. I ambitionen att »lära ut« glöms det bort att deltagarna också kan bidra med egna erfarenheter och kunskaper (Ahlstrand 2023). Projekten planeras och genomförs ofta utan någon särskild metodik eller kontakter inom målgruppen. Det blir svårt att nå ut med information till dem och det är svårt att nå målgruppen.

Över tid lär sig projektägarna av misstagen och funderar över hur projekten kan planeras och genomföras bättre. De framgångsfaktorer som lyfts fram av projektägare är ofta desamma oavsett inriktning eller storlek på projekt. Det handlar om förberedelse, förankring, delaktighet och långsiktighet (Ahlstrand 2023). Förenklat kan man säga att man nu försöker forma projekt som planeras tillsammans med deltagarna. Andra viktiga lärdomar handlar om vilka metoder som behövs för att nå målgruppen.

Fler av projekten får efter hand också metodutveckling som uttalat syfte och slutsatsen är att det är avgörande för om projekt faktiskt ska nå sin målgrupp.

Förändringar över tid

När de olika projekten och verksamheterna analyseras kan vi se flera förändringar över tid i hur finansörerna beskriver målgruppen. I tidigare projektutlysningar (till och med 2016) används formuleringar som nyanlända, invandrare, asylsökande, nya svenskar med flera begrepp. I senare utlysningar (efter 2016) riktar sig finansörerna till en bredare målgrupp där alla ska inkluderas. Formuleringar som för alla, ovana, långtidsarbetslösa, olika former av utanförskap och personer med särskilda behov blir vanligare. Det i sin tur gör det ibland svårare för oss som skriver rapporten att kunna identifiera när ett projekt faktiskt handlar om integration eller inte.

Omkring 2016–2017 ser vi att sekundära målgrupper formuleras. De som genomfört projekt tidigare och har samlat på sig erfarenhet, har upplevt stora svårigheter att nå den primära målgruppen (nyanlända, invandrare). Vi ser därför att några projekt börjar betona fördelen med att försöka rekrytera personer i projektledningen som har utländsk bakgrund och/eller talar flera språk. I Örebro var man tidigt ute med att samarbeta med naturintresserade personer med utländsk bakgrund som kunde och ville utbilda sig till naturvägledare. Med medel från LONA och i samarbete mellan Naturskyddsföreningen, kommunen och regionen kunde man i projektet Utbildning naturvägledning på andra språk utbilda 44 personer som tillsammans talar 14 olika språk.

SLU Centrum för naturvägledning (CNV) fick 2019 i uppdrag av Naturvårdsverket att utveckla ett kursmaterial där metoder, verktyg och erfarenheter från bland annat Örebro sammanställdes (CNV 2020). Det ledde till att CNV under 2021–2022 genomförde kurser inom naturvägledning för deltagare inom naturnära jobbsatsningen.

Umeå och flera andra kommuner har riktat sig till SFI-lärare i projektet *Våga vara ute* för att etablera friluftsliv, allemansrätt och natur som en del av undervisningen. De har också ordnat metodfestivaler för att etablera nya arbetssätt. Även Norrköping har arbetat med att öka delaktigheten och hitta naturambassadörer med utländsk bakgrund som kan flera språk.

DELTAGARE PÅ »NATURNÄRA JOBB» I
RAGUNDA HAR UNDER TRE DAGAR LÄRT
SIG OM NATURVÄGLEDNING OCH LEDER
SINA KOLLEGOR PÅ EN GUIDNING..

6. Reflektioner och frågor att ta vidare

De har aldrig berättat så mycket om sig själva eller pratat så mycket svenska som de här dagarna med er.

Vi är fortfarande i Hammarstrand och regnet pågår utan uppehåll. Men vi sitter vid en värmande eld under en utskjutande klippa, Getgrottan. Den här gången är det arbetsledaren för naturnära jobb-gänget som med glädje och förundran säger detta. Kursen har skapat utrymme för deltagarna att prata mer om sig själva. Och tack vare den gemenskap som skapats i regnet, runt elden, vill de ta sin svenska till nya nivåer.

Vilken effekt har projekten fått?

I en del fall har vi bara fått tag på projektansökningarna vilket ger en bild av finansiärerna, vilka slags projekt som finansierats och vilka som genomfört dem. I de fall där vi har haft tillgång till projektrapporter så kan vi läsa resultaten så som projektägarna uppfattar dem. Men samtidigt uppstår frågor: Vilken uppfattning har målgruppen om projekten som de deltagit i? Vilken betydelse har projekten haft lokalt? Det är svårt att utvärdera både kortsiktiga och långsiktiga effekter av de flesta projekt.

Frågor som vore intressanta att veta mer om är vad som händer med deltagarna efter att projekten har tagit slut? Uppnås syftet med ökad integration? Bor deltagarna kvar? Hur ser de som deltar själva på integration före och efter genomförandet? Vad har de lärt sig? Vilka erfarenheter tar de med sig?

Generellt kan vi se att det är svårt, särskilt när det gäller kortare projekt, att etablera nya metoder för integration i ordinarie verksamheter och att aktiviteterna oftast upphör efter projektiden (CNV 2022). Andra hinder är att projekten ofta är beroende av enskilda personer, eldsjälar. När personerna försvinner avslutas projekten. Dessutom försvinner ofta de erfarenheter som gjorts genom projektet med den personen (ibid.). Men korta projekt kan vara viktiga för individen, till exempel för asylsökande där aktiviteter som genomfördes av det civila samhället kunde bidra till att en del av deras behov blev mötta (Arora-Jonsson et al. 2021). Korta projekt kan också vara viktiga för föreningar inom civilsamhället eftersom de får möjlighet att testa olika metodiker och på så sätt själva utvecklas i sitt integrationsarbete (Ahlstrand 2023).

Får då längre satsningar bättre effekt vad gäller integration och sysselsättning? Vi kan titta på två exempel. Regeringssatsningen *Naturnära jobb* som pågick mellan 2020 och 2022 bidrog till att 40 % av de över 830 personer som anställdes fick nya jobb och eller gick till utbildning efter avslutad tjänst. Cirka 600 personer kom i anställning tack vare LRF:s satsning *Nya nätverk för jobb på landet* som pågick mellan 2018 och 2021. Men även här så är det svårt att utvärdera själva integrationsprocessen – för även om deltagarna känner att de bidrar till samhället genom att vara anställda, bidra

till skatteintäkter och använda samhällets service så kanske de inte känner sig socialt och emotionellt integrerade (Arora-Jonsson et al. 2021).

En annan aspekt att fundera på är att ju längre man stannar på ett ställe desto lättare är det att träffa nya personer och identifiera gemensamma intressen trots kulturella skillnader (Arora-Jonsson & Ågren 2019).

I LONA-projektet *Utbildning naturvägledning på flera språk* i Örebro län underströk ingående aktörer att ju fler lokala och regionala aktörer som ingår i en satsning desto bättre effekt på integrationen. Satsningen får större legitimitet lokalt och regionalt. Möjligheten finns att budgeten är större och att det därför kan vara fler som är ansvariga för genomförandet. Det blir mer stabilt helt enkelt. Och, inte minst, så får deltagarna tillgång till ett större nätverk.

Även om projekten inte blir permanent verksamhet kan de vara viktiga för att ta tillvara idéer och engagemang och tillgodose behov som den ordinarie verksamheten i en kommun, en förening

eller annan organisation inte kan möta. Behoven kan också variera över tid och behöver kanske inte vara långsiktiga. I kartläggningen av projekten pekar flera på att projekt ger ringar på vattnet som inte går att utvärdera, som till exempel nya upplevelser och erfarenheter som människor tar med sig både privat och i yrkeslivet. Det gäller både för deltagarna och för dem som drivit projekten.

Utgångspunkten i samarbetet med nya organisationer och aktörer är att mötas, lära av varandra och utvecklas tillsammans med utgångspunkt i en bredd av erfarenheter och kunskaper. (Scouterna)

Till slut, i rapporten *Integrationsarbete i civilsamhället* (Socialstyrelsen 2008) har man sett att, oavsett genomförande aktör, så anser de som intervjuats i rapporten, att insatser på den lilla orten på landsbygden ger nyanlända större möjligheter till kontakt med samhället och därmed ökade möjligheter till nätverkande.

7. Forskning och utveckling framåt

Denna rapport har tagits fram som del i forskningsprojektet *Migration och miljöförvaltning – vägar till hållbara landsbygder*. Projektet pågår under 2022–2026 och kommer att fortsätta undersöka hur migration förändrar det rurala Sverige, och därigenom förutsättningarna för hållbarhet och social rättvisa. Projektet tar avstamp i förståelsen att naturen betyder olika saker för olika människor och är en plats för rekreation och kulturhistoriskt arv, samtidigt som den är en arena där frågor om arbetstillfällen, klimat, energi och biologisk mångfald ska lösas. Allt utvecklingsarbete behöver förstå och jämkä olika idéer och föreställningar om vad naturen är och kan vara.

Projektet sker i samarbete med Uppsala universitet som bidrar med statistiska fakta kring hur omflyttning sker till och från landsbygden och det tillsammans med

fördjupade intervjuer inom projektet skulle kunna utveckla svaren på de frågor som ställs i kartläggningen.

SLU Centrum för naturvägledning (CNV) fortsätter att undersöka hur naturen och friluftslivet kan fungera som arenor för integration och hur naturvägledning kan användas som metod för integration och för lärande och möten över kulturgränser. Arbetet bygger bland annat på erfarenheter från tidigare projekt som projektet *ORIGIN: Outdoor recreation, nature interpretation and integration in Nordic countries* – ett brett samarbete mellan olika organisationer och kommuner i Finland, Danmark, Sverige och Norge för att samla erfarenheter och exempel på projekt genomförda med naturen som arena och naturvägledning som metod för integration.

Epilog: Två berättelser från landsbygden

Det råder en ton i landet med ett narrativ som använts så självklart de senaste åren att det börjat tas som en sanning; den svenska integrationen som misslyckad; Sverige har gått och går igenom en kris på grund av invandring; en flyktingkris; våldet som ökar; problemen som är fler nu när vi är fler här.

En berättelse där invandrare och då främst de med flyktingbakgrund gång på gång beskrivs som en belastning har upprepats så många gånger att även vi med helt andra erfarenheter har börjat tro att det som beskrivs har något med sanningen att göra.

Men är det sant? Är integrationen så totalt misslyckad, finns det inte nyanser i detta? Var det verkligen så oklokt att ta emot människor som behövde ett nytt hem? Bidrog vi inte tillsammans till något som byggde oss starkare.

Finns det inte frågeställningar som är intressantare än vad en människa kostar samhället? Problem ska lösas, men vilka är problemen? Eller snarare kan vi bryta ned frågan till vad är behoven, möjligheterna och utmaningarna?

Vem är det egentligen som behöver integreras och är rätt namn på krisen vi gått igenom verkligen flyktingkris? Vilka berättelser lyssnar vi på och vilka ignorerar vi?

Denna rapport ger en inblick i olika delar av landsbygdens perspektiv på detta.

Ett perspektiv från orter som kämpat mot centraliseringen, mot att jobb, skolor, bibliotek, caféer, simhallar, unga människor flyttas allt längre bort tills det inte finns något samhälle kvar i själva samhället. Ett splittrat samhälle med helt olika förutsättningar.

Politiker pratar sig varma om landsbygdsutveckling men den verklighet som drabbat Sveriges landsbygd är avveckling. Och det är en mångfald av olika initiativ som är lösningen.

Jag har hört att genom historien har de mest framgångsrika kulturerna varit de där olika folkgrupper och kulturer möts och utvecklas. Det var något min mamma berättade för mig, så för mig var det bara självklart att se den nya tillökningen av mångfald som en fin konsekvens av en global svår situation vi alla är ansvariga för.

Samhällen som tack vara den så kallade »flyktingkrisen« fick en fläkt av nya människor in i landsbygden, till de små centralorterna. Människor som befolkade gatorna, fyllde den tomma volleybollplanen vid sjön med svett och skratt. Människor som klarat sig igenom svåra odds kom till oss, ofta unga, ofta starka, ofta med en vilja att arbeta och lära sig något nytt. Och i alla fall några av oss som redan var här, välkomnade dem.

Själv verkade jag länge i Ockelbo med projekt där odling, trädgård, konst, dans och hantverk var tillvägagångssätt

för att bygga en gemensam kultur med nyanlända Ockelbobor.

Vi som redan fanns på alla dessa olika platser ute i landet som fick ett tillskott i befolkningen var kanske inte många, men vi fanns och vi var olika.

Verkligheten har många berättelser. Det fanns motstånd, det fanns fördomar och det fanns friktion. Det fanns en känsla av att vara hotad. Kanske främst från de som aldrig tog sig tid att våga möta det nya. Kanske blev det för några skrämmande att gatubilden förändrades. Den väcktes till liv igen efter så lång tid av tystnad, men nu med en annan hudfärg.

Men det fanns också något helt annat svårt att greppa om man inte levt det. Det skapades möten där de som bott länge på platsen fick erfara att landsbygd inte behöver vara synonymt med avveckling och mer isolering. Välkomnande nyfikna initiativ där vi rätt och slätt lärde oss av varandra. Människor möttes och fick

varandra att minnas saker, platser och gemenskaper på landsbygden som sen länge långsamt tynar bort i den centraliserade politik vi levt så länge i.

Sanningen är inte bara en, den är bred och mångfacetterad.

Det som behövs nu är fortsatt stöd. Ett lyssnande på de som har erfarenheter, hur gör vi detta till något fortsatt livskraftigt och samhällsbyggande?

Vi genomgår en gemensam utveckling. Olika utvecklingsfaser för människan upplevs ofta som kriser, men låt oss inte stanna i begrepp vi tror oss veta vad de betyder. Låt oss istället fråga frågorna och lyssna på erfarenheterna.

Vad är behoven, möjligheterna och utmaningarna med att vi lever tillsammans här? Låt oss skapa en värld med plats för många världar. Så även inom detta lilla land. *Karin Olsson, trädgårdsmästare och lärare inom odling, trädgård och ekologi, entreprenör Café Himlen är blå som en apelsin.*

Vi möter två av deltagarna i det naturnära jobbprojektet på den lokala återvinningsanläggningen i Hammarstrand, Jämtland. De hälsar oss på typiskt svenskt sätt med en kram och ett leende. De berättar om hur livet har gått vidare efter att de avslutade sina uppdrag i projektet för två år sedan. De har fasta arbeten och kan nu tala bättre svenska. De är glada över att ha kunnat gå vidare i livet tillsammans med sina familjer. Båda kommer från olika delar av Afrika och levde helt olika liv där. Andra personer i området lade märke till vårt möte och några av dem såg något förvånade ut. Integration på landsbygden är

fortfarande inte helt förstådd av alla.

Killarna vi träffade representerar de cirka fyrtio personer som deltog i de naturnära jobbprojekten som pågick under tre år. Tillsammans med dem utvecklade och byggde vi en nationell geopark. En geopark är ett område som informerar om jordens långa geologiska historia och förklarar varför det lokala landskapet ser ut som det gör. Allt för att människor ska förstå naturen och jorden bättre, i hopp om att de ska behandla vår viktigaste livskälla med stor respekt.

Detta initiativ var ett av många projekt som möjliggjordes genom ekonomiskt stöd

från statliga program för att skapa arbets-
tillfällen för invandrare och introducera
dem till natur- och friluftaktiviteter. I vårt
fall kunde vi göra båda delarna genom
vårt projekt. Den fördel vi hade var att
geologi inte bryr sig om gränser, vilket i
ett integrationsprojekt kan vara ett mycket
användbart argument för att förbättra
ömsesidig förståelse och kommunikation.
Särskilt när vi hade 13 olika språk att hantera.

Så varför blev detta projekt en framgång?
Vi hade några enkla grundregler.
Säkerheten gick alltid först. Vi försökte
alla tala svenska så gott vi kunde. Alla
utförde sina uppgifter utifrån samma
information som gavs dagligen vid en fast
tidpunkt. Som ledare försökte vi skapa
en lärande organisation med fokus på
varje individs förmåga och utveckling.
Idéer var välkomna från alla deltagare
när vi behövde hitta lösningar för att
utveckla konstruktioner eller bygga
nya besöksplatser. Vi lärde oss att arbeta
tillsammans i små team. Vi lärde oss också
om varandras kulturer.

Ibland kom deltagare till oss med glada
ansikten för att berätta att de hade blivit
tilltalade av lokalbefolkningen som sagt att
de gjorde ett fantastiskt arbete. De kände
stolthet över det de hade åstadkommit.
Deras självkänsla och självförtroende
förbättrades. Ännu mer efter att geoparken
officiellt invigdes i juni 2023 med stor
uppmärksamhet i media.

Nästan hälften av de äldre deltagarna
lyckades få kvalificerade arbeten, några
lokalt och andra på olika platser i Sverige.
De flesta av de yngre deltagarna återupptog
sina studier och några lyckades till och
med få arbete direkt efter att de lämnat
projektet.

En annan positiv effekt var att olika
myndigheter behövde arbeta närmare
tillsammans för att få allt att fungera. Varje
del var viktig. Detta förbättrade samarbetet
mellan dessa organisationer avsevärt, även
efter att projekten avslutats.

Integration är svårt. Det är hårt arbete
och utvecklingen går långsamt. Vissa
invandrare bär med sig traumatiska
erfarenheter som kan göra deras inlärnings-
process mer utmanande. Sverige erbjuder
en unik miljö där de kan skapa värde för sig
själva och för det lokala samhället. Att lära
sig inte bara nya metoder och verktyg utan
också utveckla en förståelse för språket,
den lokala kulturen och hur man beter sig i
naturen är ett stort steg mot att bli en del av
samhället. Detta är kanske det största värdet
med program som detta. Och landsbygden
i Sverige har alla naturresurser som behövs
för att ta vara på denna möjlighet.

*Peter Ladan, projektledare Geopark Indalsälven
– Naturnära Jobbprojekt*

Referenser

- Ahlstrand, Å. (2023). *Naturbaserad integration genom friluftsliv och naturvägledning*. Uppsala: SLU Centrum för naturvägledning.
- Arbetsförmedlingen. (2022). *Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2022. Utvecklingen på arbetsmarknaden 2022–2024*.
- Arora-Jonsson, S. & Larsson, O. (2021). Lives in limbo: Migrant integration and rural governance in Sweden. *Journal of Rural Studies*, 82, ss. 19–28.
- Arora-Jonsson, S. & Ågren, M. (2019). Bringing diversity to nature: Politicizing gender, race and class in environmental organizations? *Environment and Planning E: Nature and Space*, 2(4), ss. 874–898.
- Landsbygdsnätverket (2024). <https://www.landsbygdsnatverket.se/vadarlandsbygdsnatverket/verksamhetsomraden/integration.4.7f2f685151ec2c8738d485e.html> [2024-03-1]
- Moshtat, Y. (2007). Med andra ögon. Naturmöten med invandrare. *Rapport 5808*. Naturvårdsverket.
- Pitkänen, K. et al. (2017). *Nature-based integration: Nordic experiences and examples*. Nordic Council of Ministers.
- Regeringen (1997). *Prop 1997/98:16 Sverige, framtiden och mångfalden. Från invandringspolitik till integrationspolitik*.
- Regeringen (2000). *Ds 2000:43 Begreppet invandrare – användningen i myndigheters verksamhet*.
- Regeringen (2001). *Skrivelse 2001/02:173 En samlad naturvårdspolitik*.
- Regeringen (2009). *Prop 2009/10:55 En politik för civila samhället*.
- Regeringen (2012). *Skrivelse 2012/13:51 Mål för friluftspolitiken*.
- Regeringen (2015). *Beslut IV 1 Uppdrag att främja anställning av nyanlända i de gröna näringarna*.
- Regeringen (2017). *Prop 2017/18:179 En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder – för ett Sverige som håller ihop*.
- Regeringen (2020). *Prop 2020/21:191 Ändrade regler i utlänningslagen*.
- Regeringen (2024). 2024:1 *Om regeringens prioritering: Migration och integration*. [2024-05-31]
- SLU Centrum för naturvägledning (CNV) (2020). *Utbildningspaket för flerspråkiga naturvägledare*.
- SLU Centrum för naturvägledning (CNV) (2022). Dokumentation från träffen »Låt många blommor blomma: Att använda naturen och friluftslivet som arena för integration«.
- Skogsstyrelsen (2022). *Naturnära jobb: Att genomföra en satsning på naturnära jobb för personer som står långt från arbetsmarknaden, Rapport 2022/02*.
- Socialstyrelsen (2008). 2008-123-10 *Integrationsarbetet i civilsamhället. Unga och äldre i blickfånget*.
- SOU (2008). 2008:56 *Mångfald som möjlighet. Åtgärder för ökad integration på landsbygden*.
- SOU (2024). 2024:12 *Mål och mening med integration. Delbetänkande av utredningen om en målstyrd integrationspolitik*.

Bilaga 1

Beskrivning av bidragsgivarna

Jordbruksverket och Tillväxtverket

I Tillväxtverkets projektdatabank hittade vi projekt och verksamheter som beviljats medel från Jordbruksverket mellan 2014 och 2020. Databasen gav möjlighet att söka projekt som beviljats stöd av Jordbruksverket, Tillväxtverket, regionala förvaltningar och länsstyrelser. Jordbruksverket och Tillväxtverket handlägger projektstöd inom landsbygdsprogrammet.

Landsbygdsprogrammets senaste programperiod genomfördes mellan 2014 och 2022 med syfte att utveckla landsbygden. Olika stöd och ersättningar kunde sökas för projekt inom bland annat miljö och hållbarhet. Från och med 2023 förnyades jordbrukspolitiken och alla nya landsbygdsåtgärder ingår idag i en nationell strategisk plan för jordbrukspolitiken.

Under varje prioriterat område i landsbygdsprogrammet 2014–2022 fanns ett antal fokusområden. De som är relevanta för den här rapporten handlar till exempel om jordbruk, trädgård, rennärning, skogsbruk, utveckling och skapande av nya småföretag och arbetsstillfällen samt att främja lokal utveckling på landsbygden.

Lokalt ledd utveckling (LLU) finansieras inom landsbygdsprogrammet och är en metod för landsbygdsutveckling (**leadermetoden**) som bedrivs inom EU.

Leadermetoden bygger på samverkan mellan offentlig, privat och ideell sektor och drivs genom Sveriges Leader-områden.

Tillväxtverket initierade satsningen Snabbare integration 2015, som finansierade förstudier och pilotprojekt med syfte att hitta vägar för nyanlända att starta egna företag och hitta sysselsättning och jobb.

Lokala naturvårdssatsningen – LONA

LONA, den lokala naturvårdssatsningen, har administrerats av Naturvårdsverket och har varit ett viktigt verktyg för att bevara, stärka och tillgängliggöra naturen. Projekten som har fått LONA-medel har främst handlat om naturvård och friluftsliv och ska främja allas rätt att delta på lika villkor i samhället. LONA bygger också på lokalt engagemang.

När denna rapport skrivs våren 2025 har regeringen dragit in anslaget för nya LONA-projekt, utöver det som gäller restaurering av våtmarker. Det här sker på grund av minskade medel i regeringens budget till åtgärder för värdefull natur.

Svenskt Friluftsliv

Svenskt Friluftsliv företräder 27 ideella friluftslivsorganisationer, som verkar på nationell nivå. Uppgiften är att stärka friluftslivet genom att värna allemansrätten, stärka den långsiktiga finansieringen för friluftslivsorganisationerna samt höja friluftslivets status i samhället. Målet är att

fler människor ska ha möjlighet att utöva ett aktivt friluftsliv, idag och i framtiden.

Allmänna arvsfonden

Allmänna arvsfonden är en svensk statlig fond, dit medel tillfaller från de dödsbon som inte har några arvingar. Föreningar och andra ideella organisationer kan söka projektstöd ur fonden.

Bidrag för att informera om allemansrätten

Naturvårdsverket fördelar medel för att sprida kunskap om allemansrätten. Bidraget har delats ut år 2017, 2018, 2020 och 2022. Det kan sökas av etablerade ideella organisationer som arbetar med natur-, miljö- eller friluftslivsfrågor. Nya svenskar är en målgrupp som prioriteras.

TIDIGARE PUBLIKATIONER I SERIEN

Urban and Rural reports (2015-)

2025:4	<i>AI in Higher Education – Experiences from Environmental Communication education at SLU</i> Calderon, C., Rödl, M. & Figueredo, A. eISBN: 978-91-85735-70-9	2024:1	<i>Policyverkstad – Landsbygdernas roll i framtidens energisystem</i> <i>En rapport från Uppdrag Landsbygd</i> Elmqvist, Å., Berg, T. & Linse, L. eISBN: 978-91-85735-63-1
2025:3	<i>Designed plant communities for nature-based solutions – An investigation of urban rain gardens</i> Lic.avhandling i Landskapsarkitektur Uppala, E. ISBN: 978-91-8124-016-0 eISBN: 978-91-8124-017-7	2022:2	<i>Social innovation och samhällsentreprenörskap – verktyg för omställning? En studie av fem projekt inom Leader Höga Kusten</i> Norrby, T. & Sahlström, E. eISBN: 978-91-85735-61-7
2025:2	<i>Ett forskarinspel till den nya landsbygdspolitiken – En rapport från Uppdrag landsbygd</i> Stiernström, A., Berg, T., Norrby, T. & Gustafsson, I. eISBN: 978-91-85735-69-3	2022:1	<i>Perspektiv på klimatanpassning – Vad görs, vad görs inte och varför? Insikter från en workshop med myndighetsnätverket för klimatanpassning</i> Löf, A., Söderlund Kanarp, C. & Westberg, L. eISBN: 978-91-85735-60-0
2025:1	<i>Policyverkstad – biologisk mångfald i odlingslandskapen</i> Gustafsson, I. eISBN: 978-91-85735-68-6	2021:1	<i>A review of recent social science literature on Swedish farming. A research agenda for understanding current and future challenges</i> Kuns, B. eISBN: 978-91-85735-59-4
2024:5	<i>A review of research on farmers' perspectives and attitudes towards carbon farming as a climate change mitigation strategy</i> Figueredo, A. eISBN: 978-91-85735-67-9	2019:4	<i>Landscape and Wind Energy. A literature study</i> Butler, A. & Wärnbäck, A. eISBN: 978-91-85735-58-7
2024:4	<i>Hur kan Vingåkers kommun arbeta mot 10 000 invånare till 2032?</i> <i>En litteratur- och intervjustudie av kommunala strategier för att öka inflyttning och minska utflyttning</i> Berg, T. & Gustafsson, C. eISBN: 978-91-85735-66-2	2019:3	<i>Turbulens i välfärden? Om flyktmottagandet i Dalarna 2016. Arbetsrapport från ett forskningsprojekt</i> Stiernström, A., Hansen, K., Waldenström, C. & Westholm, E. eISBN: 978-91-85735-57-0
2024:3	<i>Policyverkstad – Beredskap</i> <i>En rapport från Uppdrag Landsbygd</i> Eriksson, R., Berg, T. & Linse, L. eISBN: 978-91-85735-65-5	2019:2	<i>Mjölkproducenters uppfattning om nya avelsverktyg – En del av projektet Ökad lönsamhet med nya avelsverktyg i mjölkkoömsättningar</i> Wallin, E. & Nordström Källström, H. eISBN: 978-91-85735-56-3
2024:2	<i>Policyverkstad – Kompetensförsörjning</i> <i>En rapport från Uppdrag Landsbygd</i> Eriksson, R., Berg, T. & Linse, L. eISBN: 978-91-85735-64-8	2019:1	<i>Indikatorer för socialt hållbar utveckling på landsbygden</i> Caselunghe, E., Nordström Källström, H. & Gunnarsdotter, Y. eISBN: 978-91-85735-55-6

<p>2018:1 <i>Det småskaliga kustfiskets förändrade förutsättningar och mervärden</i>
Sandström, E. (red.)
ISBN: 978-91-85735-54-9, eISBN: 978-91-85735-53-2</p> <p>2017:2 <i>Om illegal jakt i Fennoskandia – Rapport från ett symposium</i>
Nordström Källström, H., von Essen, E., Hansen, H.P., Peterson, M N. & Peterson, R. T.
eISBN: 978-91-85735-44-0</p> <p>2017:1 <i>On Illegal Killings of Wildlife in Fennoscandia—Symposium Report</i>
von Essen, E., Nordström Källström, H., Hansen, H.P., Peterson, M N. & Peterson, R. T.
eISBN: 978-91-85735-43-3</p> | <p>2016:1 <i>Att lära ut akademiskt skrivande – en handledning med exempel på övningar</i>
Eriksson, C.
eISBN: 978-91-85735-38-9</p> <p>2015:1 <i>Toward a critical and interdisciplinary understanding of illegal hunting—a synthesis of research workshop findings</i>
von Essen, E., Hansen, H. P., Nordström Källström, H., Peterson, N. & Peterson, T. R.
ISBN: 978-91-85735-36-5, eISBN: 978-91-85735-37-2</p> |
|--|--|

Reports – Department of Urban and Rural Development (2007–2014) ISSN: 1654-0565

<p>3/2014 <i>Besökarnas tankar. Meningsskapande i naturum förstått genom listning av besökarnas tankar. En metodstudie</i>
Sandberg, E.
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-34-1, eISBN: 978-91-85735-35-8</p> <p>2/2014 <i>Nationella, regionala och kommunala aktörer om implementering av den europeiska landskapskonventionen i Sverige. Planering och förvaltning av landskap</i>
Dovlén, S. & Olsson, E.
ISSN: 1654-0565, eISBN: 978-91-85735-33-4</p> <p>1/2014 <i>Agroecology in practice. Walking the talk</i>
Eksvärd, K., Lönngren, G., Cuadra, M., Francis, C., Johansson, B., Namanji, S., Rydberg, T., Ssekyewa, C., Gissén, C. & Salomonsson, L.
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-31-0, eISBN: 978-91-85735-32-7</p> <p>2/2013 <i>Dialogprocessen om allemansrätten Underlag för utveckling av dialogmetodik och dialogkompetens</i>
Bergeå, H., Hallgren, L., Westberg, L. & Ångman, E.
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-30-3</p> | <p>1/2013 <i>Landskapsanalys för transportinfrastruktur - en kunskaps- och metodredovisning för utveckling av väg- och järnvägsprojekt i enlighet med den europeiska landskapskonventionen</i>
Berglund, U., Nord, J., Eriksson, M., Antonson, H., Butler, A., Haaland, C., Hammarlund, K., Hedfors, P., Thiirmann Thomsen, R. & Åkerskog, A.
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-29-7</p> <p>5/2012 <i>Besökarnas röster. Utvärdering av naturvägledning, Besökarstudier, Reviewing</i>
Arnell, A. (red.)
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-28-0</p> <p>4/2012 <i>Fåbodbrukare om fåbodbrukets framtid. Beskrivningar av driftens villkor och synpunkter på landsbygdsprogrammet från Sveriges fåbodbrukare</i>
Eriksson, C. & Wangenfors, T.
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-27-3</p> <p>3/2012 <i>Forskningsperspektiv på naturvägledning</i>
Caselunghe, E.
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-26-6</p> |
|---|--|

2/2012	<i>Parken på Grönsö. Om bevarande och utveckling av en historisk park</i> Eklund, K. J. (red.) ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-25-9	6/2009	<i>It's not a question of doing or not doing it - it's a question of how to do it. Study on Community Land Rights in Niassa Province, Mozambique (English version)</i> Åkesson, G., Calengo, A. & Tanner, C. ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-04-4
1/2012	<i>Does paying pay off? Paying for ecosystem services and exploring alternative possibilities</i> Bartholdson, Ö., Beckman, M., Engström, L., Jacobson, K., Marquardt, K. & Salomonsson, L. ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-24-2	5/2009	<i>Naturvägledning i Sverige - en översikt</i> Arnell, A., Jansson, S., Sandberg, E. & Sonnvik, P. ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-16-7
3/2011	<i>Här går man. Gångtrafikanter erfarenheter av gåendemiljön i tre städer</i> Berglund, U., Eriksson, M. & Ullberg, M. ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-23-5	4/2009	<i>Liquid Biofuels - Opportunities and Challenges in Developing Countries</i> Engström, L. ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-15-0
2/2011	<i>Land Acquisition for Urban Expansion: Process and Impacts on Livelihoods of Peri Urban Households, Dar es Salaam, Tanzania</i> Msangi, D. ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-22-8	3/2009	<i>Urban naturmark i landskapet en syntes genom landskapsarkitektur. Festskrift till Clas Florgård</i> Hedfors, P. (red.) ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-14-3
1/2011	<i>Om landskap och landskapsanalys för väg och järnväg - ett kunskapsunderlag med fokus på begrepp och exempel</i> Berglund, U., Eriksson, M., Nord, J., Butler, A., Antonson, H., Hammarlund, K., Hedfors, P. & Åkerskog, A. ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-21-1	2/2009	<i>Miljökommunikation för miljöinspektörer</i> Andersson, Y., Setterwall A. & Westberg, L. ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-13-6
2/2010	<i>Vårt uppdrag är utveckling - hållbar utveckling och regional tillväxt</i> Asplund, E., Hilding-Rydevik, T., Håkansson, M. & Skantze, A. ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-20-4	1/2009	<i>Barnkartor i GIS och trafiksäkerhet. Ett forskningsprojekt i samarbete med Örbyhus skola</i> Berglund, U., Nordin, K. & Eriksson, M. ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-12-9
1/2010	<i>Barnkartor i GIS - ett verktyg för barns inflytande</i> Berglund, U. & Nordin, K. ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-19-8	7/2008	<i>Behovsbedömning av detaljplaner</i> Sandström, U. G. & Hedlund, A. ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-11-2
7/2009	<i>Hur ska man hantera det här med hälsa? En kunskapsöversikt om hälsans roll i konsekvensbeskrivning och transportplanering</i> Kågstöm, M. ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-04-4	6/2008	<i>Peripheral Communities, Crisis, Continuity and Long-term Survival</i> Emanuelsson, M., Johansson, E. & Ekman, A-K. ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-04-4
		5/2008	<i>Grönsö park och trädgårdar</i> Norrman, S. & Lagerström, T. ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-06-8

4/2008	<p><i>Miljökonsekvensbeskrivning. Aktörernas roller och betydelse</i>
Hedlund, A. & Johansson, V.
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-10-5</p>	4/2007	<p><i>Svensk översättning. Biologisk mångfald i miljökonsekvensbeskrivningar och strategiska miljöbedömningar. Bakgrundsdokument till konventionen om biologisk mångfald, beslut VIII/28: Frivilliga riktlinjer om konsekvensbedömning innefattande biologisk mångfald</i>
Sandström, U. G.
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-03-7</p>
3/2008	<p><i>Dynamic Change in Rice Production Systems in the Mekong Delta. A students field report from An Gian</i>
Palmer, S., Nilsson, A. & Roigart, A.
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-09-9</p>	3/2007	<p><i>Cumulative Effects in Swedish Impact Assessment Practice</i>
Wärnbäck, A.
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-02-0</p>
2/2008	<p><i>Översyn av landskapsarkitektprogrammet SLU, Uppsala</i>
Florgård, C.
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-08-2</p>	2/2007	<p><i>Miljövärdering av utemiljöer. Metodbeskrivning för EcoEffect Ute</i>
Myhr, U.
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-01-3</p>
1/2008	<p><i>MKB-tillämpningen i Sverige. Antalet MKB för verksamheter och åtgärder 2005 och 2006</i>
Lindblom, U. & Rodéhn, J.
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-07-5</p>	1/2007	<p><i>Natursyn. Tre svar på vad natur är</i>
Helmfrid, H.
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-00-6</p>
5/2007	<p><i>Miljöbedömning och andra konsekvensanalyser i vattenplanering</i>
Lerman, P. & Hedlund, A.
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-04-4</p>		

SCIENCE AND
EDUCATION **FOR**
SUSTAINABLE
LIFE